

Fàbrica de Vilafruns

Balsareny

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sector sud del terme municipal. Vilafruns
Emplaçament Carretera de servei lateral de l'Eix del Llobregat (C-16z), al km. 65,9 camí en direcció nordest.
Alçada: 280

Coordenades:

Latitud: 41.84174
Longitud: 1.88003
UTM Est (X): 407017
UTM Nord (Y): 4632811

Classificació

Número de fitxa 08018 - 297
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: En estat d'abandó i algunes parts en semiruïna.
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Número inventari IPA 16272
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Productiu
Titularitat Privada
Titular: 7132017DG0373S0001EK

Fitxes associades:

[Vilafruns](#)

[Resclosa i canal de la fàbrica de Vilafruns](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dt., 25/10/2022 - 11:12

Descripció

Antiga fàbrica de riu del sector tèxtil que estava dotada també amb alguns pisos per a treballadors i personal de l'empresa. Avui es troba totalment abandonada i l'única part que està activa és el salt d'aigua, on continua funcionant una petita central hidroelèctrica.

L'edifici actual deu respondre a la reconstrucció que s'hi va fer a la dècada de 1920. La fàbrica és formada per una gran nau de planta rectangular de tres pisos d'alçada que té adossat a la part davantera (al sudoest) un cos estret i una torre que queda vinculada amb els habitatges. Les façanes de la fàbrica són arrebossades i pintades de color clar i, sobre el parament, en destaquen els típics finestrals de tipus fabril a tots els pisos, tot i que els de la planta baixa han estat tapiats. Cada finestra queda ressaltada per un remat superior i un ampit fets de totxo de color vermellós. Una cornisa motllurada de la mateixa tonalitat ressalta la línia sota el ràfec i, a la part frontal, s'obre un finestral més ampli rematat amb arc escarser sota el carener. A l'interior de la nau es conserven les plantes diàfanes, sostingudes per columnes de fosa i revoltos.

Separada uns metres a la part posterior trobem una altra nau, més estreta i llarga, que correspon ja a mitjans de segle XX.

Els habitatges queden adossats a la construcció fabril per l'angle nordoest, on es genera la torre, que sobresurt lleugerament. Tot aquest sector es troba en semiruïna i tan sols ha quedat dempeus un cos de dues plantes. Es tracta d'un edifici funcional i amb una estètica fabril que a la façana lateral es confon amb la part industrial. És de planta irregular, i la façana principal, encarada vers el camí, és l'única que mostra traces d'haver estat un habitatge, amb un portal i balcons al primer pis.

Més a ponent hi ha una altra construcció força derruïda on hi devia haver més habitatges. Arriba fins al punt on s'aixeca la xemeneia de la fàbrica, de planta quadrada. A la part alta aquesta xemeneia s'està tombant perillosament cap a un costat.

La resclosa de la fàbrica es troba uns 1.200 metres aigües amunt, i el canal entra a la fàbrica per la part on hi ha el cos d'habitatges.

Història

L'any 1851 es va vendre el mas Vilafruns a diversos propietaris de Sallent, Barcelona i Castellar. Els compradors van demanar la concessió d'aigua del riu Llobregat, que els hi fou concedida el mateix 1851, per tal d'aixecar una fàbrica al costat de la masia. En realitat, però, dels tres compradors només Ramon Valls estava interessat en la fàbrica, i els anys següents la va edificar. Per fer-ho va comptar amb préstecs de propietaris i vídues diversos, tant de Sallent i Manresa com de Barcelona.

La família Valls era de Sallent. Els seus antecessors havien estat moliners i paraires, i progressivament s'anaren introduint en els negocis relacionats amb el tèxtil i d'altres. El 1856 Ramon Valls va cedir una tercera part de la fàbrica als seus germans Josep i Esteve. Entre els tres van formar la societat Valls Hnos. per explotar la fàbrica de filats i teixits de Vilafruns. Josep era advocat a Barcelona, Ramon s'havia de cuidar de la fàbrica i Esteve de la venda de teixits des de Barcelona.

Després de la mort de Ramon es va crear una nova societat el 1860: Vall Hnos i Cia. Hi entrava com a soci comanditari Nadal i Ribó per tal d'aportar liquiditat i ajudar en la comercialització dels productes. El director fou el mateix Esteve Valls. El 1872 aquesta societat es va dissoldre i Esteve va arrendar la fàbrica, i el 1877 la tornava a arrendar, en aquest cas a Agustí Coma Barbra, fabricant de Barcelona. Esteve Valls, fill cabaler de Sebastià Valls, fou el membre més actiu de la família en les activitats industrials. L'impuls de la fàbrica de Vilafruns significava fer un salt cap a una fàbrica més moderna, i en els anys successius Esteve es centraria en el projecte de la colònia Palà, al riu Cardener, fins que el 1903 acabaria fundant la seva pròpia colònia, Palà Nou, amb la qual cosa entrava a formar part del club dels grans industrials (Ferrer, 2011: 394).

A principis de segle XX la fàbrica de Vilafruns, com també la del Molí, va patir un incendi. El 1914 va ser embargada i el 1921 fou venuda a Ricard Viñas Coma, que ja havia comprat també la veïna fàbrica del Molí. L'interior de l'edifici es va refer gairebé de nou i s'hi van posar telers moderns. Segons recorda Francesc Soler (1989: 56), hi van portar telers suïssos automàtics de la casa Ruti, que aleshores eren una novetat. L'any 1925 la fàbrica tornava a treballar. Aleshores es van fer recreïxer els pisos per a treballadors, que abans només tenien planta baixa, es va construir el gran local al cap de la fàbrica com a manyaneria i altres serveis. També es va aconseguir la creació d'un baixador del tren dels ferrocarrils catalans de la línia de Manresa a Berga coneguda com el Carrilet. En realitat Ricard Viñas tenia la intenció de crear una petita colònia industrial, que havia de tenir diferents conjunts d'habitatges i que s'havia de conèixer amb el nom de Santa Cecília, per la capella dedicada a aquesta santa que estava situada molt a prop. Per això va fer col·locar una estàtua de Santa Cecília a l'indret on projectava construir una nova capella. En aquest moment també es va construir una reclosa i canal nous. La reclosa antiga, que encara es conserva parcialment, era situada només 300 metres aigües amunt i tenia poc salt, de manera que generava pocs cavalls de força (Soler, 1989: 16). La reclosa actual, en canvi, té una llargada d'uns 1.200 metres.

Després dels anys d'expansió que van seguir la postguerra la fàbrica va acusar els efectes de la crisi del tèxtil. Era l'època en què s'introduïen les fibres sintètiques i, segons recorda Francesc Soler (1989: 57), a Vilafruns van voler continuar amb el cotó, tot i que es feien manipulacions de la matèria primera que donaven com a resultat un fil defectuós i que es trencava. Tot plegat va contribuir a que l'empresa fes fallida i acabés tancant l'any 1966. El 1972 la fàbrica va tornar a entrar en funcionament sota un altre nom comercial, però amb un nombre de treballadors més reduït. L'última empresa titular va ser Aspeados y bobinados SA (ASBOSA).

Bibliografia

- CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 19, 107.
- CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 115.
- FERRER, Llorenç; PIÑERO, Jordi; SERRA, Rosa (1997). *El Llobregat, nervi de Catalunya*. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 85.
- FERRER ALÒS, Llorenç (2011). *Sociologia de la industrialització. De la seda al cotó a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)*. Barcelona, Fundació Noguera (Estudis, 58); Pagès Editors, Lleida, p. 394-398.
- SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, p. 144.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 99-100.

SOLER CASTELLA, Francesc (1989-91). “Les fàbriques”, *Pàgines viscudes*. Cercle Cultural de Balsareny; Ajuntament de Balsareny, volum 1: p. 56-57, volum 2: p. 16-17.

